

Ex-Enron-cfo op Dag van de Financial: 'Wat ik deed was niet tegen de regels'

Ex-Enron-cfo Andrew Fastow, bejubeld en veroordeeld, maakte indruk tijdens de Dag van de Financial van de NBA op 27 september in Den Bosch. "Ik had destijds niet het idee dat ik onethisch bezig was."

Ronald Bruins

Fastow begon met twee attributen uit zijn tas te halen. In zijn ene hand de trofee voor Best CFO of the Year, aan hem uitgereikt in 1999. In de andere hand zijn identiteitsbewijs van de gevangenis. Zo dicht kunnen roem en een vrije val bij elkaar liggen. De teneur van zijn verhaal: Wat ik als cfo deed was niet tegen de regels. Elke deal die zorgde voor weer een *special purpose vehicle* was goed gedocumenteerd. Specialisten in de juridische hoek, auditors, accountants en de financiële afdeling waren het er allemaal mee eens. "We thought we were heroes."

» [Bekijk ook de videocompilatie van de Dag van de Financial](#)

Slimme oplossingen verzinnen, waardoor de credit rating op een hoog niveau bleef, daar was Fastow een meester in; continu op zoek naar *loopholes*. Hij hield in een bestand, 'truth.xls' getiteld, bij wat het verschil was tussen de echte situatie waarbij die *vehicles* zouden worden geactiveerd en de huidige situatie. Het verschil tussen de Triple B + rating die Enron van analisten kreeg en zijn eigen berekening, die uitging van Dubbel B-. Het document werd ook gedeeld met de board of directors, advocaten en accountantskantoor Arthur Andersen.

Grijs gebied

Niemand die er iets van zei. Integendeel, Fastow kreeg alle lof: "Andy, you are *f*cking brilliant*." Tegelijk leverde het beleggers in Enron een uiterst misleidend financieel beeld op. Het energiebedrijf was helemaal niet zo robuust als werd gedacht. Fastow: "De autoriteiten telden de zaken op en toen was het ineens fraude. Terwijl elke deal op zichzelf wel mocht." Het mag van de regels, maar is het ethisch? Fastow had treffende voorbeelden van grijze gebieden. Zoals een pijplijn die via een *special purpose vehicle* buiten de balans werd gehouden. "Zouden jullie dat doen?", vroeg hij aan de zaal. De overgrote meerderheid zei nee. "Maar ook als ik vertel dat we dat via *operational lease* hebben gedaan?" Die vraag zette de financials aan het denken.

'Ik had rechtszaken kunnen rekken, maar besloot om mijn verantwoordelijkheid te nemen en schuld te bekennen.'

Deed de organisatie er goed aan Fastow, vanwege zijn veroordeling in feite een crimineel, uit te nodigen, vroeg dagvoorzitter Anouschka Laheij zich af. "Moet je zo iemand een podium geven?" Fastow kwam er zelf op terug. "Ik geef dit soort lezingen om te laten zien dat zulke financiële structuren nog steeds volop in gebruik zijn. Ik ben tot het inzicht gekomen dat wat ik deed onethisch was. Ik had rechtszaken kunnen rekken, maar besloot om mijn verantwoordelijkheid te nemen en schuld te bekennen. Nu probeer ik het probleem dat ik mede heb gecreëerd recht te zetten."

Tijdens zes jaar cel kwam hij tot inkeer. "Ik zag dat wat ik deed fout was. Alsof er een licht aanging." Wat kunnen

financials doen om op het rechte pad te blijven? Fastow: "Het feit dat jullie hier zijn en erover nadenken is al winst."

Spitwerk

Er was meer dan alleen Fastow. NBA-voorzitter Marco van der Vegte trapte de dag af. Dagvoorzitter Laheij wierp hem ook de zaak-Steinhoff voor de voeten. Van der Vegte kon er wegens geheimhouding niet te veel over zeggen. "De VEB is een zaak begonnen, het is nu aan de tuchtrechter om te bepalen of we meer hadden kunnen doen."

Oscar Gelderblom, hoogleraar financiële geschiedenis, liet zien dat de roemruchte VOC kon groeien dankzij bewindhebbers die boekhouden en jaarrapportages serieus namen. Deden boekhouders hun werk niet goed, dan ging de helft van hun maandsalaris naar de armen. "Maar een speciale afdeling voor geldzaken bij een onderneming ontstond ongeveer honderd jaar geleden in Amerika." Gelderblom trok conclusies uit de geschiedenis. "Als financial help je mee de economie te organiseren. Daar moet je dan ook je verantwoordelijkheid voor nemen. Zoals de elite in de tijd van de VOC op bezoek ging bij de armen en hen ondersteunde."

'Als financial help je mee de economie te organiseren. Daar moet je dan ook je verantwoordelijkheid voor nemen.'

Het is onderdeel van een moreel kompas dat de financial zich moet aanmeten. Ook Richard Happé, emeritis hoogleraar belastingrecht, kwam daarop terug. "Waar geen economische relevantie is, moet je geen belastingstructuur optuigen. Want dat betekent eigenlijk dat je hetgeen in een ander land thuishoort, naar jouw land haalt. Om maar minder te betalen. Dan ben je dus een *free rider*." Happé verwees naar de enorme groei in hoeveelheid belastingregels in de VS, die in tien jaar tijd bijna vertienvoudigd is. En hij citeerde een uitspraak van Barack Obama uit 2014: "*I don't care if it's legal, it is wrong.*"

Eric Smit van Follow the Money herkende zich als onderzoeksjournalist in de fundamenteën van het accountantsberoep. "Je moet je elke dag afvragen of het deugt wat je doet." Hij gaf een kijkje in de keuken van zijn onderzoekswebsite en vertelde een tuchtrechtzaak te hebben aangespannen bij de Accountantskamer tegen een RA die volgens Smit in meerdere zaken met hem "het gevecht om de waarheid" was aangegaan.

Sjoemelmarge

De NBA kwam met meer om het morele kompas aan te scherpen. Niet alleen door inzet van de dilemma-app, ook door 'moresprudentie', gevat in een boekje met handvatten voor de analyse van dilemma's.

'Je moet je elke dag afvragen of het deugt wat je doet.'

Edgar Karssing, hoofddocent beroepsethiek en integriteitsmanagement, hield daarbij de zaal een spiegel voor. "Wie heeft er dit jaar gelogen?" Heel veel handen gingen omhoog. "Wie ziet zichzelf als een eerlijk mens?" Weer gingen vele handen omhoog. "Hoe kan dat?"

Blijkbaar is er een 'sjoemelmarge'. En welke factoren maken nu dat die sjoemelmarge groter of kleiner wordt. Dat is onder meer de omgeving onder het motto 'iedereen doet het, waarom ik dan niet', vermoeidheid, belangenverstremgeling en abstracte grootheden. Bij dat laatste zie je niet meer dat er mensen van vlees en bloed achter cijfers schuilgaan. Een bijzonder aandachtspunt voor financials."

Dooronderhandelen of failliet gaan?

In het plenaire slotdeel gingen Leo Epskamp, ex-cfo van Econcern en Telegraaf Media Groep, Marlies de Vries, onderzoeker en universitair docent aan Nyenrode en Petri Hofsté, commissaris bij onder andere Achmea, Rabobank en Kasbank, het gesprek aan met de zaal.

Epskamp begon op 1 oktober 2008 bij Econcern. "Toen kwamen we er al snel achter dat het de verkeerde kant op ging. Hij kreeg volop allemaal adviezen, maar volgde zijn eigen koers. De stekker ging eruit. Medewerkers op straat, ikzelf op straat en een aansprakelijkheidsclaim van 25 miljoen euro op de mat. Het is nu tien jaar verder, maar ik heb nog steeds contact met mijn advocaat over de afwikkeling."

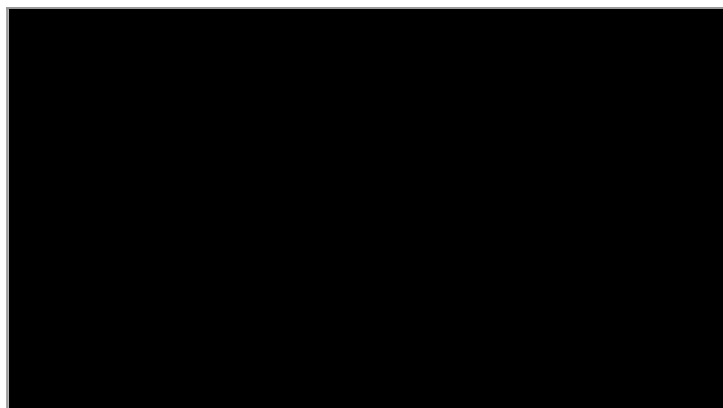
Het gaat er volgens Epskamp om dat de financial een moreel kompas blijft ontwikkelen. "Bij overwegingen waar je studie niet meer helpt ga ik terug naar wie ik ben en hoe het komt dat ik bepaalde keuzes maakt."

Kan Hofsté haar hand in het vuur steken voor de ondernemingen waar ze commissaris is, wilde dagvoorzitter Laheij weten. "Nee, maar we doen wel ons stinkende best om het goede te doen", aldus 'de machtigste vrouw van corporate Nederland'. Bij Rabobank groeit het besef, zeker na de recente kwestie rondom ING, dat klantintegriteit en transactiemonitoring van het grootste belang zijn. "Wij als bank horen daar een rol in te hebben."

'Bij beoordeling van het integriteitsklimaat in een organisatie grijpen financials al snel naar regels.'

Volgens De Vries moet je als financial een eigen oordeel kunnen vormen over het integriteitsklimaat in een organisatie. "We grijpen als financial dan al snel naar regels. Maar dan kom je er niet aan toe het probleem echt te analyseren. Bijvoorbeeld door te kijken naar hoe sociologische processen in organisaties lopen." Epskamp tot slot. "Het kan bij een risicorapportage juist belangrijk zijn wat er niet in staat. Wie heeft niet met zijn vuist op tafel geslagen? Ga juist met die mensen eens praten."

'Happy financial' Marjan Heemskerk was ook op de Dag van de Financial en maakte een eigen video-impressie van het evenement. Bekijk haar vlog:

Masterclasses

Direct na zijn plenaire optreden zorgde Andrew Fastow voor een overvol zaaltje met belangstellenden die zijn masterclass samen met Eric Smit wilden bijwonen. Maar er waren meer boeiende deelsessies, zoals die van integriteits- en compliance consultant Julie Oosterloo van KPMG, die de deelnemers zowel

mentaal als fysiek in beweging bracht. Waar ga je bijvoorbeeld staan op een lijn van goed naar fout, als het gaat om de beoordeling van het privacybeleid van de eigen organisatie? Dat leverde opmerkelijke uitkomsten op.

Hoogleraar organisatieleer Hans Strikwerda constateerde in een andere parallelsessie over ethisch handelen dat extra kennis het omgaan met dilemma's vergemakkelijkt. "Dat is de reden waarom ceo's zoveel boeken lezen."

Oud-Amarantis-cfo René s'Jacob, sprak in alle openheid over zijn persoonlijke dilemma's tijdens de crisis waarin de onderwijsgroep verkeerde. Na een rol als extern adviseur kwam hij op verzoek van Amarantis in dienst en werd daarmee direct medeverantwoordelijk voor de situatie. "De leerlingen liepen weg, maar gebouwen krimpen niet", aldus s'Jacob. Hoewel het hem zijn huwelijk en zijn gezondheid kostte, voelde het proces achteraf toch als 'louterend', stelde hij. En hij kreeg meer vertrouwen in het voeren van discussies over morele dilemma's met niet-accountants dan met vakgenoten.

Deel dit artikel

f in

Ronald Bruins is journalist.

GERELATEERD

NIEUWS | 20 juli 2022

NBA organiseert ook in 2022 geen Accountantsdag en Dag van de Financial

De NBA organiseert dit jaar, net als in 2020 en 2021, geen fysieke Accountantsdag en ook geen Dag van de Financial. De beroepsorganisatie durft zulke grote events... →

DAG VAN DE FINANCIAL | 02 juli 2019

'Het mag wel een onsje minder'

Dat de Accountant in Business iets moet met niet-financiële informatie, was klip en klaar na de Dag van de Financial op 26 juni in Den Bosch. Duurzaamheid stond... →

OPINIE | 24 juni 2019

Naar een nieuwe balans

Zoeken naar evenwicht: een belangrijke factor in ons bestaan. Al helemaal als het gaat om het denken over een duurzame toekomst, waarin de balans nogal eens doorslaat. →

OPINIE | 20 juni 2019

De rol van de accountant in de nieuwe economie

De Nederlandse economie wordt klimaatneutraal, circulair en inclusief. Wat is de rol van de accountant in deze nieuwe economie? Michel Schuurman, directeur Economie... →

NIEUWS | 19 november 2018

Videocompilatie Dag van De Financial

Van de Dag van de Financial 2018, die op 27 september werd gehouden in Den Bosch, is inmiddels een samenvatting op video beschikbaar. →
